

Для виявлення шляхів досягнення ефективної зайнятості молоді необхідно провести комплексний моніторинг ринку праці молоді разом із аналізом таких характеристик молоді, які сприяють або перешкоджають стабілізації становища молоді людини у сфері соціально-трудова відносин. Здебільшого це соціально-психологічні характеристики, обумовлені особливостями молоді як групи трудових ресурсів.

Інвестування в кожену молоду людину є основною умовою інноваційного розвитку суспільства, становлення сучасної конкурентоспроможної економіки, тому подальший розвиток країни залежить від того, наскільки точною й результативною є політика держави у сфері стимулювання ефективної зайнятості молоді.

Список літератури

1. Долгова А. П. Полная и эффективная занятость молодежи – условие повышения конкурентоспособности страны / А. П. Долгова // Человек и труд. – 2010. – № 8. – С. 92.
2. Экономика и учет труда. – 2013. – № 9. – С. 5–6.
3. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>>.
4. Молодежь на рынке труда: Проблемы и перспективы трудоустройства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://portal.armawir.ru/post/2457>>.

Отримано 01.11.2013. ХДУХТ, Харків.

© Н.І. Єсінова, І.В. Світлична, 2013.

УДК 331.582

Н.І. Єсінова, канд. техн. наук, проф.

П.Є. Чебанова, студ.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ

Розглянуто особливості розвитку молодіжного ринку праці. Досліджено ефективну інтеграцію молодіжного сегмента ринку праці в соціально-економічний простір.

Рассмотрены особенности развития молодежного рынка труда. Исследована эффективная интеграция молодежного сегмента рынка труда в социально-экономическое пространство.

The peculiarities of youth labor market development are considered. Effective integration of the youth segment of the labor market into socio-economic sphere is investigated..

Постановка проблеми у загальному вигляді. Початок ХХІ століття ознаменований різким загостренням соціальних проблем молоді в різних країнах світу. Відомо, що молодь приблизно вдвічі частіше, ніж представники старших вікових категорій, опиняється в невизначеному становищі під час вибору місця праці, становить основну частку безробітних; найнижчими показниками характеризуються рівень її доходів і стартові можливості отримання освіти й самоствердження. В умовах формування ринкового середовища українська молодь вимагає особливої соціальної підтримки та захисту. Важливою для нинішнього етапу є проблема працевлаштування молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема молодіжного безробіття тією чи іншою мірою неодноразово ставала предметом вивчення багатьох учених. Серед вітчизняних науковців великий внесок у дослідження ринку праці зайнятості сьогодення зробили С. Бандур, Д. Богиня, С. Вовканич, О. Вишняк, Є. Головаха, М. Головатий, М. Долішній, С. Злупко, В. Куценко, Ю. Краснов, Е. Лібанова, І. Лукінов, С. Макєєв, С. Писаренко, У. Садова, М. Шаленко, О. Яременко та ін.

Мета та завдання статті. Метою дослідження є визначення особливостей розвитку молодіжного ринку праці та регулювання молодіжного безробіття в умовах ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реформування молодіжного ринку праці набуває особливого значення для найбільш повного використання можливостей економічно активного населення, що має перспективний тривалий період задіяння власних трудових можливостей у створенні валового внутрішнього продукту.

Молодь на сьогодні є групою населення зі зниженою конкурентоспроможністю на ринку праці, що вимагає від держави розробки й реалізації особливої системи засобів, що забезпечують не тільки надання певних гарантій зайнятості для молоді, але й надання підтримки в адаптації цієї групи населення до сучасної економічної системи суспільства. При цьому є можливим забезпечити участь в адаптаційних програмах молоді до ринку праці не лише державних органів, які регулюють зайнятість населення, але й освітніх установ (державних і недержавних), підприємців і роботодавців, органів місцевого самоврядування.

Активно поширюються негативні тенденції у сфері молодіжної зайнятості: зростання чисельності безробітних у віці до 29 років, збільшення в їхньому складі частки осіб із середньою спеціальною і вищою професійною освітою, частки довгостроково безробітних. Таким чином, негативні наслідки молодіжного безробіття є очевидними: ріст числа правопорушень серед підлітків і молоді, поширення в молодіжному середовищі алкоголізму, наркоманії, проституції й інших антигромадських явищ.

Одним з найбільш небажаних наслідків молодіжного безробіття є зниження трудової мотивації, затримка у формуванні способу життя працюючої людини в тих молодих людей, чиє трудове життя починається з безробіття. У зв'язку із цим держава й суспільство не повинні пасивно очікувати самоналагодження молодіжного ринку праці. Потрібна науково обгрунтована політика регулювання молодіжної зайнятості [1].

Молодь завжди уособлювала майбутнє людства. Разом з тим, намагаючись брати повноцінну участь у житті суспільства, молоді люди, з одного боку, прагнуть якнайшвидше вписатися в існуючий порядок, соціалізуватися, а з іншого, як основний людський ресурс розвитку країни, виконують роль рушійної сили, що тяжіє до перетворень усталеного порядку, є провідником соціальних змін, економічного розвитку й технічного прогресу.

Творче уявлення, ідеали, енергія і потенціал молоді мають важливе значення для забезпечення постійного розвитку суспільства, в якому вона живе. Проблеми, з якими стикаються молоді люди, а також їх прагнення і надії належить до основних складових завдань і перспектив розвитку нинішнього суспільства та прийдешніх поколінь. Усе це постійно спричиняє необхідність розробки та реалізації нових заходів і програм у здійсненні молодіжної політики на всіх рівнях [6].

Одна з основних причин безробіття в Україні – невідповідність напрямків і обсягів професійного навчання молоді потребам ринку праці. Значна кількість випускників професійно-технічних училищ (близько 30 тисяч щороку) не може знайти застосування своїм знанням і вмінням на ринку праці. Разом із тим, багато підприємств мають потребу у кваліфікованих робочих виробничих професіях, зокрема токарях, ливарях, ковалях, термістах, слюсарях-інструментальниках, фрезерувальниках та ін.

Дисбаланс між попитом та пропозицією працівників певних спеціальностей на ринку праці частково можна пояснити невідповідністю підготовки фахівців із вищою освітою потребам економіки. Наявність процесу масовості вищої освіти, орієнтація

підготовки не на потреби економіки, а на ажіотажний попит молоді на певні спеціальності є причинами збільшення соціальної напруги на ринку праці серед молоді та створюють умови для зростання безробіття серед випускників навчальних закладів [10].

Не менш актуальним залишається питання проходження учнями, студентами й слухачами виробничого навчання й практики, оскільки найчастіше підприємства відповідають їм відмовою. У результаті випускники навчальних закладів, опанувавши професійні знання, не мають досвіду їх практичного застосування, що значно знижує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Негативно позначається на якості підготовки кадрів навчання за навчальними планами і програмами, не погодженими з реаліями виробництва й бізнесу, що є наслідком недостатньої участі роботодавців у формуванні стандартів вищої та професійно-технічної освіти. У такій ситуації підприємства змушені «доучувати» випускників і витратити на це додаткові кошти й час [7].

Серед основних причин незайнятості серед молоді також слід виділити складнощі в пошуку роботи після закінчення навчальних закладів. Як свідчить практика, роботодавці з великим небажанням та в дуже обмежених обсягах беруть на роботу недосвідчену молодь.

Для вдосконалення державної соціальної політики щодо підвищення зайнятості молоді, зацікавленості роботодавців малих підприємств у наданні перших робочих місць доцільно активізувати розробку та запровадження на практиці механізму стимулювання зацікавленості роботодавців у працевлаштуванні випускників шкіл, ПТУ, ВНЗ з використанням податкових та інших пільг [4].

Велике значення для молоді має перспектива професійного росту, психологічний клімат у колективі тощо, але вирішальною в багатьох випадках є невисока заробітна платня. Саме це – одна із причин низького рівня укомплектування вільних робочих місць.

Окремого рішення вимагає й питання працевлаштування випускників, підготовка яких здійснювалася в рамках державного замовлення. Для цього насамперед потрібно визначитися з метою й завданнями державного замовлення на підготовку кадрів. Формування й реалізація державного замовлення мають бути спрямовані на задоволення потреб суспільства, сприяння розвитку економіки країни, її трудового потенціалу, формування інтелектуального потенціалу держави, що є важливим показником його розвитку.

Має потребу в обговоренні й питання про доцільність підготовки за кошти державного бюджету кадрів для підприємницької діяльності. Адже, з одного боку, це передбачає витрату державних

коштів на підготовку кадрів, які будуть працювати на власний прибуток, а з іншого – діяльність підприємця, що створює додаткові робочі місця, буде приносити податки в державний бюджет, відповідати потребам суспільства й політики держави [5].

На сучасному етапі в Україні існує значний ресурс робочої сили молоді, який майже не використовується. Таким чином, необхідно допомогти кожному молодому спеціалісту реалізувати свій талант та баланс знань для подолання проблеми молодіжного працевлаштування і підняти рівень конкурентоспроможності молоді на міжнародній арені.

Слід зазначити, що в наш час усі країни, які ми називаємо економічно розвиненими, і їх міжнародні організації приділяють першочергову увагу проблемам зайнятості, без вирішення яких не можна забезпечити соціально-економічну стабільність. У цих країнах регулярно розробляються, фінансуються й виконуються програми зайнятості, що враховують специфіку конкретної соціально-економічної ситуації.

Значна увага у світі приділяється проблемам безробіття молоді, вона характеризується численними спільними та спеціалізованими проектами та програмами, які здійснюються міжнародними організаціями [9].

Державна політика економічно розвинених країн включає заходи зі страхування ризиків безробіття. В основі національних систем підтримки громадян у випадку безробіття лежать такі механізми соціального захисту, як обов'язкове соціальне страхування та соціальні виплати.

У першому випадку розмір страхової допомоги можна порівняти з розміром зарплати застрахованої особи, а період виплат залежить від тривалості попередньої зайнятості. У другому – безробітний отримує допомогу, розмір якої можна порівняти з прожитковим мінімумом [3].

Національні системи соціальної підтримки безробітних громадян можуть як поєднувати обидва механізми (наприклад, Австрія, Швеція, Бельгія, Італія, Німеччина і Франція), так і застосовувати тільки один із них (Греція й Португалія – страхування, Росія – соціальні виплати).

Страхування, пов'язане з втратою роботи, є обов'язковим за законом у більшості західноєвропейських країн. У Данії, Швеції та Фінляндії запроваджено добровільно-факультативне страхування, засноване на угодах між роботодавцями та профспілками.

«Німецька стрімка програма, спрямована на навчання, підвищення кваліфікації та зайнятості молоді» є чітко направленою на такі категорії молоді: безробітна молодь, яка спробувала продовжувати навчання, але зазнала невдачі; молодь, яка не працює і не вчиться, не має зв'язків із соціальними структурами. Програма охоплює низку заходів із реалізації попиту (дотації та субсидії роботодавцям) та пропозиції працевлаштування молоді і ґрунтується на залученні молоді до системи профнавчання та підвищення кваліфікації. Уже через рік після започаткування програма довела свою ефективність.

Франція також віддає перевагу активним заходам боротьби з безробіттям. Вона реалізує дві подібні програми: 1) «Нові послуги – нові робочі місця», що передбачає відшкодування державою до 80% витрат підприємствам на створення нових робочих місць для молоді; 2) «Слідом», що спрямована на поліпшення соціального захисту молоді шляхом вивчення та допомоги в реалізації своїх соціальних прав.

Мережа зайнятості молоді (МЗМ), сформована Генеральним секретарем ООН, сприяє розробленню провідними країнами національних планів дій у сфері зайнятості молоді. На сьогодні таких країн десять (Азербайджан, Бразилія, Єгипет, Індонезія, Іран, Намібія, о. Малі, Руанда, Сенегал, Шрі-Ланка). Вони взяли на себе зобов'язання стати прикладом для інших і першими розробити національну політику, покликану вирішувати проблеми зайнятості. Міжнародна організація праці (МОП) надає технічне сприяння й політичні консультації країнам – членам МЗМ.

Україна на сьогодні не є членом цієї організації, хоча прагне до цього й тісно співпрацює з МОП і ООН. Можливості співробітництва на міжнародному рівні ускладнюються відсутністю в Україні єдиної впливової організації, що представляла б інтереси молоді [8].

Формування структурно цілісного, оптимально інтегрованого в існуючий соціально-економічний простір молодіжного сегменту ринку праці вимагає таких заходів:

– посилення державного регулювання потенційної складової молодіжного сегмента ринку праці (у частині формування кваліфікаційно-освітньої структури робочої сили молоді) та на етапі залучення молоді до продуктивної трудової діяльності. Необхідно посилити державне регулювання ринку освітніх послуг щодо підготовки молодих фахівців диференційовано за галузями знань; у його компетенції мають бути введені прогнозування попиту на робочу силу молоді в розрізі професій та планування кваліфікаційно-освітньої структури її пропозиції;

– розширення сфери дії ринкових регуляторів у межах реальної складової молодіжного сегмента ринку праці, яке дасть змогу сформувати необхідний механізм мотивації до продуктивної праці та професійної мобільності. Державне регулювання має сприяти обмеженню молодіжної зайнятості в неформальному секторі економіки, а також запобіганню дискримінації молоді на ринку праці та зростанню її безробіття;

– стратегічне планування напрямів розвитку молодіжного сегмента ринку праці з метою розв'язання найбільш гострих соціально-економічних проблем його формування на трудодепресивних територіях, у межах вільних економічних зон, на територіях пріоритетного розвитку;

– гармонійне поєднання державного управління й місцевого самоврядування з метою узгодження національних і територіальних пріоритетів розвитку молодіжного сегмента ринку праці. Органам місцевого самоврядування необхідно надати більше повноважень у розв'язанні таких проблем, як розвиток інфраструктури ринку праці; стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць; стимулювання молодіжного підприємництва; забезпечення активної взаємодії наукових центрів з обласними державними адміністраціями в розробці стратегії розвитку молодіжних сегментів регіональних ринків праці [6].

Висновки. Молодіжний сегмент ринку праці України характеризується структурною неоднорідністю. Її специфіку доцільно оцінювати шляхом чіткого виокремлення цього сегмента в структурі основних складових національного ринку праці та на основі подальшої його диференціації за найважливішими соціально-економічними ознаками робочої сили.

Соціально-економічна політика держави в галузі зайнятості повинна мати комплексний характер і спрямовуватися на досягнення поставлених перспективних цілей в цій сфері, забезпечувати повну і раціональну зайнятість як необхідну передумову реалізації права громадян на працю та досягнення високого рівня життя населення. Найближчою тактичною ціллю політики зайнятості має бути збалансування попиту і пропозиції праці.

Очевидна необхідність застосування комплексного підходу до розробки єдиного узгодженого механізму регулювання ринку праці молодих спеціалістів.

Слід переймати досвід розвинених країн, приділити більше уваги проблемам молодіжної зайнятості. Це необхідно здійснювати шляхом послідовного процесу, що охоплює внесення змін і доповнень

до чинного законодавства на основі прийняття міжнародних трудових стандартів; посилити інвестиційне забезпечення модернізації робочих місць у конкурентоспроможних галузях економіки; сформувати гнучку систему оподаткування; в аграрно-промисловому комплексі слід здійснювати реформу в напрямі реалізації приватновласницьких інтересів.

Міжнародний досвід щодо політики сприяння молодіжної зайнятості свідчить, що втручання держави в трудові відносини повинно бути виваженим і програмно-плановим, ґрунтуватися на наукових прогнозах і довгостроковій політиці, враховуючи загальноекономічну кон'юнктуру.

Доцільно також приділити увагу створенню дієвої системи професійної орієнтації незайнятої молоді, яка закінчила навчання у навчальних закладах різних рівнів акредитації або навчається у них, зокрема шляхом професійної орієнтації населення та створення сучасної інформаційної бази, здійснення всебічної роботи щодо популяризації робітничих професій тощо.

Необхідно посилити функції державного регулювання процесів трансформації територіально-галузевої структури молодіжного сегмента ринку праці на основі підтримки його оптимальної місткості та посилення соціальних гарантій зайнятості молоді, а також функції органів місцевого самоврядування в реалізації завдань ефективного використання праці молоді через розгалуження інфраструктури ринку праці, стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді на продуктивні робочі місця шляхом надання їм пільгових кредитів, дотацій.

Перспективний розвиток молодіжного сегмента ринку праці України має ґрунтуватися на стратегії забезпечення високого рівня конкурентоспроможності робочої сили молоді на національному ринку праці, реалізація комплексу заходів якої забезпечуватиме збалансоване функціонування цього сегмента, а також його ефективну інтеграцію в соціально-економічний простір.

Список літератури

1. Андрусенко Н. Позитивні тенденції на вітчизняному ринку праці / Н. Андрусенко // Праця і зарплата. – 2009.
2. Біляцький С. Д. Сталий розвиток економіки у процесах соціальних гарантій / Економічний часопис-XXI. – 2013. – № 7. – С. 9.
3. Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <www.rada.gov.ua>.
4. Про зайнятість населення [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <www.rada.gov.ua>.

5. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <www.rada.gov.ua>.

6. Корчун М. О. Сучасний стан молодіжного сегменту ринку праці України / М. О. Корчун // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.8. – С. 24.

7. Лисенко Л. І. Ринок праці. Техніка пошуку роботи : навч. посібник / Л. І. Лисенко. – К., 2004. – 312 с.

8. Мутяк М. Менеджмент зайнятості молоді: міжнародні аспекти / М. Мутяк // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 4. – С. 24–28.

9. Olga Irisova. Investing in Human Capital / O. Irisova // Мировой Экономический Журнал (World Economic Journal). – 2012. – № 8. – С. 15.

10. Синенко Н. Молодежная безработица в Украине / Н. Синенко // Справочник кадровика. – 2010. – № 3. – С. 22.

Отримано 01.11.2013. ХДУХТ, Харків.

© Н.І. Єсінова, П.Є. Чебанова, 2013.

УДК 331.522.4

Н.І. Єсінова, канд. техн. наук, проф.

Ю.М. Борзило, студ.

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ – ОДИН З ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ

Проаналізовано суть людського капіталу, визначено основні властивості, притаманні йому. Людський капітал досліджено як важливий чинник економічного зростання в умовах постіндустріального суспільства.

Проанализирована сущность человеческого капитала, определены основные свойства, присущие ему. Человеческий капитал исследован как важный фактор экономического роста в условиях постиндустриального общества.

The essence of human capital is analyzed, its basic properties are determined. Human capital is studied as an important factor of economic growth in the conditions of post-industrial society.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стрімкий розвиток провідних країн світу призвів до формування нового сьомого